

Europos migracijos tinklas | Tarptautinė migracijos organizacija

Fiktyvios santuokos kaip nelegalios migracijos kanalas

Vilnius, 2012

Tyrimo santrauka

Kontekstas

Trečiųjų šalių piliečių atvykimas į ES šeimos susijungimo pagrindu įgauna vis didesnę svarbą. 2010 m. ES valstybės narės išdavė apie 2,5 milijonų leidimų gyventi. 30 proc. jų buvo išduota šeimos susijungimo pagrindu. Panašios tendencijos stebimos ir Lietuvoje, kur per metus išduodama apie 700 leidimų gyventi šeimos susijungimo pagrindu ir priimama apie 3 000 sprendimų pakeisti leidimą gyventi šeimos susijungimo pagrindu.

Lietuva vykdo ribojančią imigracijos politiką, todėl migrantai iš trečiųjų šalių, norintys atvykti į Lietuvą, bet neatitinkantys keliamų reikalavimų, bando / gali bandyti ieškoti kelių gauti vizą ar leidimą gyventi neteisėtais būdais. Vienas tokių – fiktyvios santuokos / registruotos partnerystės su Lietuvos piliečiais ar teisėtais Lietuvoje gyvenančiais užsieniečiais sudarymas bei fiktyvus įvaikinimas. Identifikacijos, prevencijos ir kovos su tokiais pažeidimais praktika Lietuvoje dar nėra didelė, keliai ar apgaulės būdai nebuvo giliau analizuoti. Ši studija – tai pirmas tokio pobūdžio bandymas apžvelgti ir įvertinti situaciją, įstatyminę bazę bei identifikuoti praktines problemas, kylančias tiriant fiktyvias santuokas, registruotas partnerystes ar fiktyvų įvaikinimą.

2010 m. apie 30 proc. ES išduodamų leidimų gyventi užsieniečiams yra išduodama šeimos susijungimo pagrindu

Įstatyminė bazė ir apibrėžimai

Įstatymas „Dėl užsieniečių teisinės padėties“ (Žin., 2004, Nr. 73-2539) (toliau – Įstatymas) neapibrėžia sąvokos „šeima“. Tačiau Įstatymas įvardija, kas migracijos kontekste yra laikomi šeimos nariais. Kas yra „šeimos nariai“ priklauso nuo rėmėjo, pas kurį atvyksta šeimos nariai, statuso – ar jis yra trečiosios šalies pilietis, ar nejudus Lietuvos Respubli-

kos pilietis, ar ES arba judus Lietuvos Respublikos pilietis. Pažymėtina, kad sutuoktinis / partneris, atvykstantis iš ne ES šalies, turi būti ne jaunesnis nei 21 metų, o vaikai – ne vyresni nei 18 metų.

Įstatymas neapibrėžia **santuokos** bei **registruotos partnerystės** turinio. Tai apibrėžia kiekvienos šalies, iš kurios atvyksta trečiosios šalies pilietis, teisė, t. y. užsienyje sudarytą santuoką ar registruotą partnerystę Lietuvos migracijos institucijos pripažįsta be papildomų procedūrų. Gyvenimas nesutuokus (neregistruota partnerystė) pagal Įstatymą nebūtų laikomas gyvenimu šeimoje ir pagrindu atvykti į Lietuvą.

Leidimas gyventi užsieniečiui, sudariusiam santuoką su tos pačios lyties Lietuvos Respublikos piliečiu, šeimos susijungimo pagrindu nebūtų išduotas, nes tokia santuoka / registruota partnerystė nebūtų įregistruota Civilinės metrikacijos skyriuje. Civilinės metrikacijos skyriai įregistruoja tik tokias Lietuvos Respublikos piliečių santuokas, kurios neprieštarauja LR civiliniam kodeksui. Tačiau santuokos / registruotos partnerystės, sudarytos užsienyje tarp dviejų užsieniečių, nėra apskaitomos ir vertinamos Lietuvos institucijų. Todėl neaišku, kaip būtų elgiamasi tokiu atveju, jei leidimo šeimos susijungimo pagrindu prašytu užsienietis, kuris yra sudaręs užsienyje pripažįstamą registruotą partnerystę su kitu užsieniečiu, teisėtais gyvenančiu Lietuvoje. Šį klausimą greičiausiai spręstų teismas.

Įstatyme apibrėžtos **fiktyvios santuokos**, **fiktyvios registruotos partnerystės** ir **fiktyvus įvaikinimo** sąvokos. Santuoka ar registruota partnerystė Įstatymo apibrėžiamos kaip fiktyvios, kai jos sudaromos siekiant gauti leidimą gyventi Lietuvos Respublikoje ir nesiekiant sukurti Lietuvos Respublikos teisės aktų nustatytų kitų santuokos ar registruotos partnerystės teisinių pasekmių. „**Fiktyvios tėvystės**“ sąvoka, nors neapibrėžta, išplaukia iš Įstatymo sąvokos „**fiktyvus įvaikinimas**“, kuris apibrėžiamas kaip įvaikinimo procedūra, kuri atliekama siekiant gauti leidimą gyventi Lietuvos Respublikoje ir nesiekiant sukurti Lietuvos Respublikos teisės aktų nustatytų kitų įvaikinimo teisinių pasekmių.

Šiuo metu Įstatyme numatyta galimybė panaikinti leidimą gyventi dėl fiktyvios santuokos ar registruotos partnerystės tik tada, kai tokį leidimą turi trečiosios šalies pilietis, atvykęs pas kitą trečiosios šalies pilietį arba nejudus Lietuvos Respublikos

Studiją parengė: Audra Sipavičienė,
Mantas Jeršovas

Nuoširdžiai dėkojame Migracijos departamentui prie Lietuvos Respublikos vidaus reikalų ministerijos ir Vilniaus apskrities vyriausiojo policijos komisariato Migracijos valdybai už pagalbą rengiant studiją.

Šis tyrimas atliktas pagal Europos migracijos tinklo (EMN) 2012 metinę programą.

EMN – tai ES valstybių narių ir Europos Komisijos tinklas, skirtas rinkti, analizuoti ir dalytis naujausia, objektyvia ir palyginama informacija migracijos bei prieglobsčio srityje europiniu lygiu ir patenkinti Bendrijos institucijų, valstybių narių valdžios institucijų bei plačiosios visuomenės informacijos apie migraciją ir prieglobstį poreikius.

Daugiau informacijos apie EMN, nacionalinį informacinį centrą Lietuvoje bei apie visą studiją galima rasti: www.emn.europa.eu www.emn.lt ir www.123.emn.lt.

Šis tyrimas publikuojamas Europos Sąjungos ir Lietuvos Respublikos Vyriausybės lėšomis.

© Tarptautinė migracijos organizacija (TMO) ir Europos migracijos tinklas (EMN)

Viršelio nuotrauka © 2011, Wesley Eric Smith

Studijoje pateikta analizė nebūtinai atspindi oficialią Lietuvos Respublikos, Europos Komisijos ar TMO ir jos šalių narių poziciją.

Visos teisės saugomos. Kopijuoti visą ar dalimis, taip pat naudoti komerciniais tikslais be Tarptautinės migracijos organizacijos (TMO) Vilniaus biuro raštiško leidimo draudžiama.

pilieti. Tačiau fiktyvias santuokas gali sudaryti ir ES piliečiai arba judūs Lietuvos Respublikos piliečiai. Todėl Seimui pateiktose Įstatymo pataisose numatyta galimybė panaikinti ES piliečio šeimos nario leidimą gyventi tuo atveju, kai trečiosios šalies pilietis santuoką ar registruotą partnerystę su ES piliečiu ar judžiu Lietuvos piliečiu sudarė fiktyviai.

Būtina pabrėžti, kad Įstatyme apibrėžtos sąvokos taikomos tik Įstatymo reglamentavimo srityje, t. y. užsieniečių migracijos procedūrose. Socialinės apsaugos, civilinės teisės ir kitose srityse šeimos narių sampratos gali skirtis nuo tų, kurios apibrėžtos Įstatyme.

Pažymėtina, kad sutuoktinis / partneris, atvykstantis iš ne ES šalies, turi būti ne jaunesnis nei 21 metų, o vaikai – ne vyresni nei 18 metų.

Santuokos / registruotos partnerystės teisėtumo vertinimas

Kai atvyksta sutuoktinis ar registruotas partneris ir kreipiasi dėl leidimo gyventi šeimos susijungimo pagrindu, Migracijos departamento prie LR vidaus reikalų ministerijos (toliau – Migracijos departamentas) ir migracijos tarnybos darbuotojai turi įvertinti, ar sudaryta santuoka ar registruota partnerystė nėra fiktyvi. Vertinama užsieniečio santuoka arba registruota partnerystė, sudaryta per 5 metų laikotarpį prieš prašymo išduoti / pakeisti leidimą gyventi pateikimą ir kelianti pagrįstų įtarimų.

LR vidaus reikalų ministro įsakymuose¹ įvardyti veiksniai, pagal kuriuos galima spręsti, kad registruota partnerystė ar santuoka yra fiktyvi:

- susituokus arba sudarius registruotos partnerystės sutartį negyvenama kartu;
- sutuoktiniai ar partneriai netvarko bendro ūkio;

- sutuoktiniai ar partneriai nekalba abiem suprantama kalba;
- iki santuokos ar registruotos partnerystės sutarties sudarymo asmenys nebuvo susitikę;
- apie svarbias aplinkybes sutuoktiniai ar partneriai pateikia prieštarigus duomenis;
- santuokai arba registruotos partnerystės sutarčiai sudaryti buvo sumokėti pinigai (išskyrus kraičio forma duotus pinigus, jeigu tuokiasi piliečiai tų šalių, kuriose kraičio davimas yra įprastas dalykas); yra požymių, kad vienas ar abu sutuoktiniai praeityje buvo sudarę fiktyvią santuoką ar fiktyvią registruotos partnerystės sutartį.

Dažniausia įtarimų pareigūnams kelia santuokos, kuomet sutuoktiniai iki santuokos sudarymo mažai bendravo, nekalba viena kalba, jų socialinė padėtis yra skirtinga, didelis amžiaus ar išsilavinimo skirtumas.

Norėdami įvertinti įtarimus, migracijos tarnybų pareigūnai atlieka patikrinimus, ar sutuoktiniai gyvena kartu, ar bendrai tvarko ūkį, ar kalba abiem suprantama kalba, kiek laiko bendravo iki santuokos sudarymo. Ši informacija yra gaunama atliekant sutuoktinių apklausas raštu bei patikrinimus vietoje. Apklausos atveju yra parengti specialūs klausimynai, kuriuose abiejų sutuoktinių atskirai klausama tų pačių faktų – kaip susipažino, kokie bendri draugai, kaip atrodo būstas ir pan. Jeigu pateikta informacija nesutampa, kyla pagrįstų įtarimų, kad sudaryta santuoka gali būti fiktyvi. Taip pat gali būti atliekamos tėvų, kaimynų, draugų, pažįstamų apklausos. Jei vienas iš sutuoktinių ar partnerių yra ne ES pilietis ir gyvena ne Lietuvoje, tai apklausą Migracijos departamento rašytiniu prašymu atlieka Lietuvos Respublikos diplomatinės atstovybės pareigūnas. Atsisakymas būti apklaustiems yra rimtas pagrindas manyti, kad sudaryta santuoka yra fiktyvi. Jei nepakanka surinktų duomenų ir informacijos, leidžiančios manyti, kad sudaryta santuoka arba registruota partnerystė yra fiktyvi, Migracijos departamentas priima sprendimą išduoti leidimą

laikinais gyventi Lietuvoje ir paveda migracijos tarnybai santuoką stebėti toliau. Surinkus papildomų duomenų, Migracijos departamentas vertina, ar yra pakankamas pagrindas manyti, kad santuoka, registruota partnerystė yra fiktyvi ir tuo pagrindu panaikinti / nepratęsti leidimo gyventi šeimos susijungimo pagrindu.

Panaši procedūra būtų taikoma ir dėl fiktyvaus įvaikinimo nustatymo. Įtarus, kad vaikas įvaikintas fiktyviai, raštu apklausiami vaiko tėvai pagal specialius klausimynus.

Daugiausia įtarimų kelia santuokos, kuomet sutuoktiniai iki santuokos sudarymo mažai bendravo, nekalba viena kalba, jų socialinė padėtis yra skirtinga, didelis amžiaus ar išsilavinimo skirtumas.

Statistika / situacija

1 lentelė. Fiktyvių santuokų tendencijos 2006–2011 m.

Metai	Priimta sprendimų išduoti / pakeisti leidimą laikinai gyventi santuokos pagrindu	Tikrinta įtartinų atvejų	Atsisakyta išduoti LLG	Panaikinta leidimų
2006	1 965	...	13	...
2007	2 304	28	8	...
2008	2 698	18	4	1
2009	2 985	21	10	2
2010	2 924	61	20	1
2011	2 867	59	16	3
Iš viso		187	71	7

Šaltinis: Migracijos departamentas prie LR VRM.

Pirmas fiktyvios santuokos atvejis buvo oficialiai identifikuotas 2001 m. pabaigoje, kai užsienietis sudarė santuoką su Lietuvos Respublikos piliečiu ir kreipėsi dėl leidimo laikinai gyventi išdavimo. Kilus įtarimų, kad santuoka gali būti fiktyvi, ir siekiant nustatyti santuokos fiktyvumą, 2002 m. buvo surinkta medžiaga ir išsiųsta prokuratūrai. Tuo metu galio-

jusiamie įstatyme „Dėl užsieniečių teisinės padėties“ (Žin., 1998, Nr. 115-3236) nebuvo įtvirtintos sąvokos „fiktyvi santuoka“. Tačiau prokuratūra, įvertinusi surinktus duomenis, panaikino santuoką ir leidimas gyventi šeimos susijungimo pagrindu nebebuvo išduotas. Pirmą kartą „fiktyvios santuokos“ sąvoka ir „atsisakymo išduoti leidimą gyventi pagrindas“ atsirado 2004 m. balandžio 29 d. priimtame Įstatyme „Dėl užsieniečių teisinės padėties“.

2 lentelė. Trečiųjų šalių piliečių, kuriems buvo neišduotas leidimas gyventi esant pagrįstų įtarimų, kad sudaryta santuoka fiktyvi, skaičius 2008–2011 m.

	2008 m.		2009 m.		2010 m.		2011 m.		Iš viso
Pilietybė / Lytis	M	V	M	V	M	V	M	V	
Azerbaidžano				2		1			3
Armėnijos		1							1
Baltarusijos			2		1	5	1	2	11
Gruzijos		1		4	1	3		1	10
Pakistano						2		1	3
Rusijos					1	1	2	1	5
Turkijos				1		1		1	3
Moldovos	1			1					2
Ukrainos	1				2	2	4	3	12
Iš viso	2	2	2	8	5	15	7	9	50

Šaltinis: Migracijos departamentas prie LR VRM.
M – moteris, V – vyras.

Nors įtarimų (tikrintų atvejų) dėl santuokos fiktyvumo skaičius auga (nuo 18 įtarimų ir tikrinimų 2008 m. iki 59 tikrinimų 2011 m.), atsisakymų išduoti leidimus gyventi santuokos pagrindu skaičius išlieka nedidelis (2011 m. buvo atsisakyta išduoti 16 leidimų laikinai gyventi dėl pagrįstų įtarimų, kad sudaryta santuoka yra fiktyvi ir 3 leidimai panaikinti). Ši problema tapo aktualesnė Lietuvai prisijungus prie Šengeno erdvės (neretai užsieniečiai leidimą laikinai gyventi Lietuvoje vertina kaip galimybę patekti į Šengeno erdvę). Todėl ateityje skaičiai gali augti.

Šiuo metu Lietuvoje fiksuojami tik fiktyvių santuokų atvejai. Iki šiol nebuvo nustatytas nė vienas fiktyvios partnerystės ar fiktyvaus įvaikinimo

¹Lietuvos Respublikos vidaus reikalų ministro 2005 m. spalio 12 d. įsakymas Nr. 1V-329 „Dėl dokumentų leidimui laikinai gyventi Lietuvos Respublikoje gauti pateikimo ir leidimų laikinai gyventi Lietuvos Respublikoje užsieniečiams išdavimo, keitimo, panaikinimo, taip pat įvertinimo, ar santuoka arba registruotos partnerystės sutartis buvo sudaryta arba vaikas buvo įvaikintas, kad užsienietis gautų leidimą laikinai gyventi Lietuvos Respublikoje, tvarkos aprašo patvirtinimo“ (Žin., 2005, Nr. 126-4509; 2009, 62-2501) (žr. 43 p.) ir Lietuvos Respublikos Vidaus reikalų ministro 2005 m. gruodžio 21 d. įsakymas Nr. 1V-445 „Dėl leidimų nuolat gyventi Lietuvos Respublikoje užsieniečiams išdavimo bei fiktyvios santuokos sudarymo įvertinimo taisyklių patvirtinimo“ (Žin., 2006, Nr. 5-157) (žr. 28 p.).

atvejais. Taip pat nebuvo identifikuotas nė vienas atvejis, kuomet fiktyvi santuoka būtų sudaryta tarp dviejų trečiųjų šalių piliečių.

Šiuo metu Lietuvoje fiksuojami tik fiktyvių santuokų atvejai. Iki šiol nebuvo nustatytas nė vienas fiktyvios partnerystės ar fiktyvaus įvaikinimo atvejis. Taip pat nebuvo identifikuotas nė vienas atvejis, kuomet fiktyvi santuoka būtų sudaryta tarp dviejų trečiųjų šalių piliečių.

Dažniausia fiktyvios santuokos sudaromos su Ukrainos, Baltarusijos, Gruzijos ir Rusijos piliečiais.

Fiktyvios santuokos pagrindų leidimus gyventi Lietuvoje 2008–2011 m. siekė gauti 16 užsieniečių moterų ir 35 užsieniečiai vyrai.

Lietuvoje pirmas fiktyvios santuokos atvejis buvo oficialiai identifikuotas 2001 m.

Dažniausia fiktyvios santuokos sudaromos su Ukrainos, Baltarusijos, Gruzijos ir Rusijos piliečiais.

Motyvai, skatinantys sudaryti fiktyvias santuokas

Pagrindinis motyvas, dėl kurio trečiųjų valstybių piliečiai bando sudaryti fiktyvias santuokas, – galimybė laisvai keliauti ES viduje ir galimybė dirbti Lietuvoje be apribojimų (nereikalingas leidimas dirbti). Lietuvos piliečių atveju pagrindinis motyvas būna finansinė nauda.

Atvejis: Baltarusijos tolimųjų reisų vairuotojas sudarė santuoką su Lietuvos piliete. Kartu negyvena. Jis didžiąją laiko dalį būna komandiruotėse. Bet veddybos jam suteikia teisę gyventi ir dirbti Lietuvoje. Moteris gauna papildomų pajamų.

Pažymėtina, kad atvykus į Lietuvą kaip šeimos nariui taikomos didesnės užsieniečio apsaugos garantijos, nei atvykus kitais pagrindais. Pagal Lietuvos įstatymus šeimos ryšiai, ypač su Lietuvos piliečiu (o dažniausia fiktyvios santuokos ir būna su Lietuvos piliečiais), garantuoja, kad užsienietis galės išgyventi Lietuvoje 5 metus ir gauti leidimą

nuolat gyventi Lietuvoje. Kitais atvejais teisėtai būti Lietuvoje 5 metus yra pakankamai sudėtinga, pvz., leidimai dirbti išduodami tik 2 metams; jeigu steigiamos įmonės, nėra garantijos, kad įmonė nebankrutuos.

Atvejis: Kinijos pilietis sudarė santuoką su 19 metų vyresne LR piliete ir tuo pagrindu gavo laikiną leidimą gyventi Lietuvoje. Tik po 3 metų, kilus įtarimams, kad sutuoktiniai kartu negyvena, o jų santuoka yra fiktyvi, buvo atlikta sutuoktinių apklausa. Po apklausos ir įvertinus kitas aplinkybes buvo padaryta išvada, kad sutuoktiniai nevada bendro ūkio, materialiai vienas kito neremia ir neišlaiko, santuoka sudaryta tik dėl akių, neturint tikslo sukurti šeimos santykius, o tik siekiant Kinijos piliečiui gauti leidimą gyventi LR. Todėl buvo priimtas sprendimas leidimo laikinai gyventi Lietuvoje neišduoti. Tačiau dar 4 metus, kol vyko apeliacijos procesas Kinijos pilietis gyveno Lietuvoje.

Be to, atvykus šeimos susijungimo pagrindu ir negavus laikino leidimo gyventi, užsienietis gali bandyti naudotis ir ES teisine apsauga. Pavyzdžiui, valstybės institucijoms pradėjus leidimo gyventi panaikinimo ir užsieniečio išsiuntimo procedūras, užsieniečiai pradeda naudotis Europos žmogaus teisių ir pagrindinių laisvių apsaugos konvencijos 8 str. įtvirtintomis garantijomis dėl šeimos gyvenimo išsaugojimo. Todėl valstybės institucijoms daug sudėtingiau įrodyti, kad užsieniečio išsiuntimas yra svarbesnis gėris visuomenei nei užsieniečio teisė į šeimos susijungimą.

Fiktyvumo nustatymas, patikrinimai, problemos

Lietuvos nacionalinė politika neišskiria fiktyvių santuokų / registruotų partnerystių kaip reiškinio, keliančio ypatingą grėsmę neteisėtoms migracijos srityje. Fiktyvumo nustatymas yra įstatymiškai reglamentuotas. Tačiau pareigūnai pabrėžia, kad kova su fiktyviomis santuokomis yra praktinė problema ir jos išspręsti vien tik teisės aktais neįmanoma. Pagrindinė priemonė leidžianti spręsti, ar santuoka yra fiktyvi, yra įtarimus sukeliančių atvejų stebėjimas ir apklausos. Ilgi tyrimai reikalauja žmogiškųjų resursų. Pasigendama ir metodologinių gairių, kaip vykdyti tyrimus.

Pagrindinis motyvas, dėl kurio trečiųjų valstybių piliečiai bando sudaryti fiktyvias santuokas, – galimybė laisvai keliauti ES viduje ir galimybė dirbti Lietuvoje be apribojimų (nereikalingas leidimas dirbti). Lietuvos piliečių atveju pagrindinis motyvas būna finansinė nauda.

Pareigūnai nurodo, kad ypač sunku nustatyti, ar santuoka fiktyvi, kai leidimo gyventi šeimos susijungimo pagrindu prašoma pirmą kartą, nes trečiosios šalies pilietis leidimo gyventi laukia trečiojoje valstybėje ir pareigūnai neturi galimybių įvertinti santuokos tikrumo. Sudėtingi ir tie atvejai, kai vienas iš sutuoktinių po santuokos išvyksta gyventi į kitą ES valstybę, o likęs sutuoktinis tai slepia (pvz., sako, kad yra išvykęs pas draugus, sergančius tėvus, darbo reikalais). Nėra jokių praktinių galimybių patikrinti tokių santuokų, nes nėra vienos ES duomenų perdavimo / apsikeitimo sistemos. Patikrinimai atliekami, kuomet užsienietis atvyksta prasiųsti leidimo gyventi. Nėra bendradarbiavimo praktikos ir nustatant atvejus, kuomet santuoką su ne ES piliečiu sudaro judus Lietuvos Respublikos pilietis kitoje ES valstybėje.

Šiuo metu santuoką panaikinti sutuoktinių ar prokuroro prašymu gali teismas. Migracijos institucijos nėra įpareigosos kreiptis į teismą / prokuratūrą dėl santuokos pripažinimo negaliojančia. Pasitaiko atvejų, kuomet leidimas gyventi panaikinamas (esant pagrįstų įtarimų, kad sudaryta santuoka fiktyvi), tačiau pati santuoka nėra panaikinama. Užsienietis, kuriam panaikintas leidimas gyventi, bet kurio santuoka nepanaikinta, gali kreiptis dėl nacionalinės vizos šeimos susijungimo pagrindu. Siūloma tobulinti teisinį reguliavimą dėl santuokų pripažinimo negaliojančiomis visais atvejais, nustačius, kad sudaryta santuoka yra fiktyvi.

Nustatant fiktyvių santuokų atvejus, Migracijos departamentas atlieka koordinavimo funkciją bei, įvertinęs visą turimą informaciją, priima sprendimą išduoti arba atsakyti išduoti leidimą laikinai gyventi. Jis taip pat atstovauja bylose teismuose, jei sprendimas neišduoti / panaikinti leidimą gyventi yra apskundžiamas.

Ne visais atvejais nustatyta fiktyvi santuoka yra anuliuojama.

Atsakomybė ir sankcijos

Iki 2011 m. Lietuvoje nei baudžiamoji, nei administracinė atsakomybė už fiktyvias santuokas, registruotas partnerystes ar įvaikinimus nebuvo numatyta. 2011 m. gruodžio 22 d. Administracinių teisės pažeidimų kodeksas buvo papildytas 206 straipsniu, kuriuo numatyta administracinė atsakomybė Lietuvos gyventojui už pagalbą neteisėtu būdu užsieniečiui gauti dokumentą, patvirtinantį teisę būti ar gyventi Lietuvos Respublikoje². Pažeidimas užtraukia baudą fiziniams asmenims, juridinių asmenų vadovams ar juridinių asmenų vadovų įgaliotiems asmenims nuo dviejų šimtų penkiasdešimties iki vieno tūkstančio litų. Kol kas nėra praktikos taikant šio kodekso straipsnį.

Jeigu yra rimtas pagrindas manyti, kad sudaryta santuoka, registruota partnerystė ar įvaikinimas yra fiktyvus, trečiosios šalies piliečiui panaikinamas arba neišduodamas leidimas gyventi. Taip pat Migracijos departamentas tokiam užsieniečiui gali uždrausti atvykti į Lietuvą iki 5 metų (Įstatymo 133 str.). Tokį sprendimą Migracijos departamentas gali priimti savo iniciatyva arba migracijos tarnybų, konsulinių įstaigų ar kitų institucijų teikimu³.

Fiktyvios santuokos, jeigu jos sudarytos Lietuvoje, gali būti pripažintos negaliojančiomis pagal vieno iš sutuoktinių arba prokuroro ieškinį (Civilinio kodekso 3.39 straipsnis). Užsienyje sudarytos santuokos gali būti pripažintos negaliojančiomis Lietuvoje tik tuo atveju, jeigu būtų įrodyta, kad abu sutuoktiniai, gyvenantys Lietuvoje, santuoką užsienyje sudarė vien tam, kad išvengtų santuokos pripažinimo negaliojančia Lietuvoje. Fiktyvią santuoką negaliojančia pripažįsta bendros kompetencijos (civilinis) teismas. Prokurorai dėl santuokos pripažinimo negaliojančia į teismą kreipiasi gindami viešąjį interesą.

²Lietuvos Respublikos Administracinių teisės pažeidimų kodeksas (Žin., 2011, Nr. 163-7758).

³Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2005 m. balandžio 20 d. nutarimas Nr. 436 „Dėl Užsieniečių, kuriems draudžiama atvykti į Lietuvos Respubliką, sąrašo sudarymo ir tvarkymo taisyklių patvirtinimo“ (Žin., 2005, Nr. 52-1747; 2008, Nr. 107-4085).

Iki 2011 m. Lietuvoje nei baudžiamoji, nei administracinė atsakomybė už fiktyvias santuokas, registruotas partnerystes ar įvaikinimus nebuvo numatyta.

Apskundimas

Asmuo turi teisę apskusti kiekvieną Migracijos departamento sprendimą administraciniam teismui (pirmos instancijos) per 14 dienų nuo sprendimo įteikimo dienos. Fiktyvių santuokų atveju skundžiamas yra Migracijos departamento sprendimas neišduoti / nepratęsti leidimo gyventi. Skundžiami dauguma sprendimų – tiek pirmos instancijos administraciniam teismui, tiek ir apeliacine tvarka Vyriausiajam administraciniam teismui. 2011 m. buvo apskusti 3 sprendimai: 1 skundas buvo atmetas kaip nepagrįstas, o 2 skundai – patenkinti. Jei sprendimą apskundęs trečiosios šalies pilietis yra Lietuvoje, jis / ji turi teisę likti gyventi Lietuvoje iki tol, kol bus priimtas galutinis teismo sprendimas.

Išvados

1. Tai pirmas tokio pobūdžio tyrimas. Tyrimas buvo atliekamas remiantis antriniais šaltiniais, prieinama statistine informacija ir ekspertų apklausa. Gilesnė atvejų analizė būtų labai naudinga. Tačiau ir šis tyrimas leido atskleisti tam tikras problemas.
2. Fiksuojamų fiktyvių santuokų atvejų nėra daug. Maži skaičiai gali būti susiję ir su tokių atvejų identifikacijos sunkumais. Kaip rodo statistika, daugiausia fiktyvių santuokų sudaroma su piliečiais iš kaimyninių šalių, t. y. panašaus mentaliteto ir kalbančių rusų kalba.
3. Pagrindiniai motyvai, skatinantys sudaryti fiktyvias santuokas siekiant gauti leidimą gyventi Lietuvoje, – galimybė laisvai keliauti ES viduje ir galimybė dirbti Lietuvoje be apribojimų (nereikalingas leidimas dirbti). Be to, atvykus į Lietuvą kaip šeimos nariui, taikomos didesnės užsieniečio apsaugos garantijos, nei atvykus kitais pagrindais. Lietuvos piliečių atveju pagrindinis motyvas yra finansinė nauda. Visi šie motyvai svarūs išliks ir artimiausioje ateityje, todėl fiktyvių santuokų skaičius nemažės.
4. Kol kas fiktyvių santuokų patikrinimų praktika yra ribota. Daugiausia patikrų vykdoma Vilniaus mieste.

Susiduriama ir su žmoniškųjų išteklių problemomis, trūksta patirties, pasigendama metodinių gairių, kaip vykdyti tyrimus. Todėl tikslinga būtų organizuoti mokymus migracijos tarnybų pareigūnams, kaip identifikuoti ir tirti fiktyvių santuokų atvejus, pasinaudojant kitų ES valstybių patirtimi.

5. Yra nustatyti kriterijai, kuriais remiantis pareigūnai gali pradėti tyrimą dėl santuokos fiktyvumo. Tačiau nėra iki galo sukurta fiktyvių santuokų identifikavimo iniciavimo sistema. Tyrimai pradedami pareigūno iniciatyva. Siūloma svarstyti galimybę tam tikras santuokas / registruotas partnerystes tikrinti be išimčių (pvz., kai prašoma leidimo iškart sudarius santuoką).
6. Fiktyvumo nustatymas neretai tęsiasi ilgai (gali trukti iki poros metų), nes nesurinkus pakankamai įrodymų, negalima daryti išvados dėl santuokos fiktyvumo. Visi Migracijos departamento sprendimai gali būti apskūstai teismui, todėl duomenys turi būti tikslūs ir pagrįsti.
7. Daugumą Migracijos departamento sprendimų neišduoti / nepratęsti leidimo gyventi trečiųjų šalių piliečiai apskundžia. Apeliacijos procedūra trunka ilgai ir tai leidžia migrantams pasilikti Lietuvoje, o neretai ir išvykti į kitą ES šalį.
8. Kilus pagrįstų įtarimų, kad sudaryta santuoka / registruota partnerystė yra fiktyvi, Migracijos departamentas priima sprendimą neišduoti / nepratęsti leidimo laikinai gyventi Lietuvoje. Tačiau Migracijos departamentas nėra įpareigotas kreiptis į prokuratūrą dėl santuokos panaikinimo. Siūloma aiškiai reglamentuoti tolimesnę procedūrą dėl santuokos panaikinimo nustatymą, kad santuoka yra fiktyvi.
9. Vienintelė sankcija užsieniečiui, nustatymas, kad jis / ji sudarė fiktyvią santuoką norėdamas gauti leidimą gyventi Lietuvoje, yra leidimo naikinimas. Migracijos departamentas taip pat gali uždrausti atvykti tokiam asmeniui į Lietuvą iki 5 metų. Lietuvos piliečiui iki 2011 m. pabaigos iš viso jokia atsakomybė – nei baudžiamoji, nei civilinė – nebuvo numatyta. 2011 m. gruodį priimti Administracinės teisės kodekso pakeitimai turėtų veikti kaip prevencinė priemonė, tačiau neaišku, ar numatyta bauda sulaukys nuo piktnaudžiavimo.

Marriages of convenience as a channel for irregular migration

Authors: Audra Sipavičienė
Mantas Jeršovas

The organization also pays credit to the Migration Department under the Ministry of Interior of the Republic of Lithuania and Vilnius Migration Board under the Vilnius County Police Headquarter for the assistance and help in preparing the study.

This study was conducted under the European Migration Network (EMN) 2012 Work Programme.

EMN is a network composed of migration and asylum experts from EU Member States, Norway and the European Commission. Its main objective is to meet the information needs of Community institutions and of Member States' authorities by providing up-to-date, objective, reliable and comparable information on migration and asylum, with a view to supporting policymaking in the European Union in these areas. More information about EMN and whole study can be found at www.europa.emn.eu www.emn.lt and www.emn.123.lt.

Publication of this study received funding from the European Commission and the Government of the Republic of Lithuania.

© International organization for migration (IOM) and European migration network (EMN)

Cover photo © 2011, Wesley Eric Smith

Opinions expressed in the study do not necessarily reflect the views of the International Organization for Migration (IOM), European Commission (EC) or the Government of Lithuania.

All rights reserved. No part of this publication may be reproduced or used for commercial purposes without a written permission of IOM Vilnius Office

Summary of the study

Context

Entry of third-country nationals to the EU for the purpose of family reunification is becoming increasingly important. In 2010, the EU Member States issued approximately 2.5 millions of first residence permits, with 30 per cent of them issued for the purpose of family reunification. Similar tendencies are observed also in Lithuania, where annually approximately 700 residence permits are issued for the first time for the purpose of family reunification, and approximately 3000 decisions on replacement of a residence permit based on family reunification are adopted.

Lithuania implements a restrictive immigration policy, hence migrants from third countries wishing to enter Lithuania, but not meeting the requirements set forth for entry attempt/may attempt to search for ways of obtaining a visa or a residence permit by unlawful means. One of such means is contraction of a marriage/registered partnership of convenience with Lithuanian citizens or aliens legally residing in Lithuania as well as fake adoption. Lithuania's experience in preventing and combating such offences is not extensive, the ways of deception have not been analysed in greater depth. This study is the first attempt to review and evaluate the situation. It presents legal basis and identifies the practical problems arising in the course of detecting and investigating of marriages of convenience.

In 2010 approximately 30 per cent of EU residence permits were issued for the purpose of family reunification.

Legal basis and definitions

The *Law on the Legal Status of Aliens* (Official Gazette, No 73-2539, 2004) (hereinafter – the “Law”) does not define the concept “**family**”. However, the Law stipulates who is to be considered family members in the context of migration. What “**family members**” refers to depends on the status of the sponsor who is to be joined by his family members, that is, whether he is a third-country national, or a non-mobile citizen of the Republic of Lithuania, or an EU citizen or a mobile citizen of the Republic of Lithuania. It should be noted that the spouse/partner from a third country must be at least 21 years old, and children – not older than 18 years old.

The Law does not define the content of a **marriage** and a **registered partnership**. This is defined by the law of every country of origin of a third-country national, i.e., Lithuanian migration institutions recognise a marriage or registered partnership contracted abroad without any additional formalities. Under the Law, unmarried cohabitation (non-registered partnership) would not be considered as living in a family relationship and the basis for gaining entry to Lithuania.

A marriage / registered partnership between same-sex persons would not be considered legitimate, and an alien would not be issued a residence permit based on such a marriage/registered partnership. Although the Law stipulates the concept of a registered partnership, a registered partnership between same-sex persons would not be accounted for by the Civil Registrar's Office, which keeps records of all marriages contracted by citizens of the Republic of Lithuania both in Lithuania and abroad. However, the marriages/registered partnerships contracted abroad between two aliens are not accounted for and examined by Lithuanian institutions. Therefore, it remains unknown what action would be taken if a residence permit was applied for by an alien who has contracted a registered partnership recognised abroad with another alien lawfully residing in Lithuania. Most likely, this issue would be referred to court.

The Law defines the concepts of a **marriage of convenience**, a **registered partnership of convenience** and **fake adoption**. A marriage or registered partnership are defined by the Law are those of convenience when they are contracted with the aim of obtaining a residence permit to reside in the Republic of Lithuania and not seeking to create other legal consequences of marriage or registered partnership established by the legal acts of the Republic of Lithuania. The concept “**false declaration of paternity**”, though not defined, is derived from the concept “**fake adoption**”, which is defined as the adoption procedure carried out with the aim of obtaining a residence permit to reside in the Republic of Lithuania and not seeking to create other legal consequences of adoption established by the legal acts of the Republic of Lithuania.

The Law currently provides for the possibility of revoking a residence permit due to contracting of a marriage of convenience or a registered partnership of convenience only when such a residence permit is held

by a third-country national who enters the country for reunification with another third-country national or a non-mobile citizen of the Republic of Lithuania. However, marriages of convenience may also be contracted by EU citizens or mobile citizens of the Republic of Lithuania. Therefore, the amendments to the Law submitted to the Seimas provide for the possibility of revocation of a residence permit of a family member of an EU citizen if a third-country national contracts a marriage of convenience or a registered partnership of convenience with an EU citizen or a mobile citizen of the Republic of Lithuania.

It must be emphasised that the concepts defined by the Law apply only in the field of regulation of the Law, i.e., in procedures concerning migration of aliens. In the fields of social security, civil law and in other fields, the concepts of family members may differ from those defined by the Law.

The spouse / partner from a third country must be at least 21 years old, and children – not older than 18 years old.

Verification of legitimacy of a marriage/registered partnership

When a spouse or a partner enters the country and applies for the issuance of a residence permit based on family reunification, the officers of the Migration Department under the Ministry of the Interior of the Republic of Lithuania (hereinafter – the “Migration Department”) and a migration service must assess whether a contracted marriage or registered partnership is not that of convenience. The object of assessment is the alien’s marriage or registered partnership contracted over the period of 5 years preceding submission of an application for the issuance/replacement of a residence permit and raising grounded suspicions.

Orders of the Minister of the Republic of Lithuania¹ list the **factors** permitting to determine whether a registered partnership or a marriage of convenience has been contracted:

- the persons who have contracted a marriage or a registered partnership do not have a common domicile;
- the spouses or the persons who have contracted a registered partnership do not run a common household;
- the spouses or the persons who have contracted a registered partnership do not speak a language understood by both;
- before contracting the marriage or the registered partnership, the persons have never met each other;
- the spouses or the persons who have contracted the registered partnership are inconsistent about important circumstances;
- money has been paid for contracting the marriage or the registered partnership (except for money offered as a dowry, if prospective spouses come from the countries in which offering of a dowry is customary);
- there is evidence that one or both spouses contracted marriages of convenience or registered partnerships of convenience in the past.

Officers are usually suspicious about the spouses who communicated little before contracting the marriage, do not speak a language understood by both, are of a different social standing, and differ considerably with respect to their age or education.

In order to evaluate suspicions, officers of migration services verify whether the spouses have a common domicile, whether they run a common household, whether they speak a language understood by both, how long they communicated with each other before contracting the marriage. This information is obtained by interviewing the spouses in writing and conducting on-spot verifications. In the case of an interview, special questionnaires are compiled in order to ask both spouses separately about the same facts – how they became acquainted, what common friends they have, how their dwelling looks like, etc. If the information provided by the spouses is inconsistent, there are grounds to suspect that a marriage of convenience may have been contracted. Moreover, parents, neighbours,

friends, acquaintances may also be interviewed. If one of the spouses or partners who is a third-country national resides abroad, an interview is conducted by an officer of a diplomatic mission of the Republic of Lithuania at a written request of the Migration Department. A refusal to participate in an interview is a reasonable ground for believing that the contracted marriage is that of convenience. In the event of a failure to collect sufficient data and information allowing to believe that a marriage of convenience or a partnership of convenience has been contracted, the Migration Department takes a decision on the issuance of a temporary residence permit in Lithuania and authorises a migration service to further monitor the spouses. Upon collecting additional data, the Migration Department decides whether there is a sufficient ground to believe that the marriage or the registered partnership is that of convenience and, on this ground, to revoke/not to extend a residence permit issued for the purpose of family reunification.

A similar procedure would apply to identify fake adoption. If there are suspicions that a fake adoption has been effected, the parents of a child are interviewed in writing according to special questionnaires.

Usually suspicion of genuine character of marriage arises when spouses communicated little before contracting the marriage, do not speak a language understood by both, are of a different social standing, and differ considerably with respect to their age or education.

Statistics / current situation

The first case of a marriage of convenience was identified at the end of 2001, when a female alien contracted a marriage with a male citizen of the Republic of Lithuania and applied for the issuance of a temporary residence permit. As there were suspicions that a marriage of convenience had been contracted and in order to determine the fictitious character of the marriage, relevant data were collected in 2002 and submitted to the prosecutor’s office. The *Law on the Legal Status of Aliens* in force at that time (Official Gazette, No 115-3236, 1998) did not contain a definition of the concept “marriage of convenience”. The concepts “marriage of convenience” and “ground for refusing to issue a residence permit” appeared for the first time in the version of the *Law on the Legal Status of Aliens* passed on 29 April 2004.

Although the number of suspicious cases (cases verified) concerning the fictitious character of a marriage is growing (from 18 suspicious cases and verifications in 2008 to 59 verifications in 2011), the number of refusals to issue residence permits for the purpose of family reunification remains small (in 2011, the issuance of temporary residence permits was refused in 16 cases due to grounded suspicions that a marriage of convenience has been contracted, and 3 permits were revoked). This problem has become more acute upon Lithuania’s accession to the Schengen Area (aliens often view a temporary residence permit in Lithuania as a possibility of entering the Schengen Area). Therefore, the numbers may grow in the future.

Table 1. Trends in the field of marriages of convenience over 2006-2011

Year	Decisions to issue/replace a temporary residence permit based on family reunification	Suspicious cases verified	Refusals to issue temporary residence permits	Permits revoked
2006	1965	...	13	...
2007	2304	28	8	...
2008	2698	18	4	1
2009	2985	21	10	2
2010	2924	61	20	1
2011	2867	59	16	3
Total		187	71	7

Source: Migration Department under the Ministry of the Interior of the Republic of Lithuania

Currently, Lithuania records only the cases of marriages of convenience. No cases of a partnership of convenience or fake adoption have so far been established. Moreover, there has so far been no case of contraction of a marriage of convenience between two third-country nationals.

Marriages of convenience are most often contracted with citizens of Ukraine, Belarus, Georgia and Russia.

During 2008-2011, 16 female third country nationals and 35 male third country nationals sought to receive a residence permits by contracting a marriage of convenience.

¹Order No 1V-329 of 12 October 2005 of the Minister of the Interior of the Republic of Lithuania on Approval of the Description of the Procedure for Submitting Documents to Obtain a Temporary Residence Permit in the Republic of Lithuania and Issuing to Aliens, Replacing and Revoking Temporary Residence Permits in the Republic of Lithuania, Also Assessing Whether a Marriage or a Registered Partnership has been Contracted or a Child has been Adopted for the Alien to Obtain a Temporary Residence Permit in the Republic of Lithuania (Official Gazette, No 126-4509, 2005; 62-2501, 2009) (see p. 43) and Order No 1V-445 of the Minister of the Interior of the Republic of Lithuania of 21 December 2005 on Approval of the Rules for Issuance of Permanent Residence Permits in the Republic of Lithuania to Aliens and Assessing the Marriage of Convenience (Official Gazette, No 5-157, 2006) (see p. 28).

Table 2. Number of third-country nationals refused residence permits in the presence of reasonable suspicions that a marriage of convenience has been contracted over 2008-2011

Citizenship/Sex	2008		2009		2010		2011		Total
	F	M	F	M	F	M	F	M	
Azerbaijan				2		1			3
Armenia		1							1
Belarus			2		1	5	1	2	11
Georgia		1		4	1	3		1	10
Pakistan						2		1	3
Russia					1	1	2	1	5
Turkey				1		1		1	3
Moldova	1			1					2
Ukraine	1				2	2	4	3	12
Total	2	2	2	8	5	15	7	9	50

Source: Migration Department under the Ministry of the Interior of the Republic of Lithuania. F - female, M - Male.

In Lithuania the first case of a marriage of convenience was identified at the end of 2001

Marriages of convenience are most often contracted with citizens of Ukraine, Belarus, Georgia and Russia.

Motives for contracting marriages of convenience

The main reason why third-country nationals attempt to contract marriages of convenience is the possibility of free movement within the EU and the possibility of employment in Lithuania without a work permit. In the case of Lithuanian citizens, the main reason is financial gain.

Case: A Byelorussian long-distance lorry driver contracted a marriage with the citizen of Lithuania. During the investigation it was found out that the couple does not live together. For the most of time he is far away on the trips. However, for a Byelorussian citizen the marriage ensures the possibility of living and working in Lithuania. A woman gains additional income.

It should be pointed out that if an alien enters Lithuania as a family member, greater guarantees of

the alien's protection will apply than applied when entering on other grounds. Under Lithuanian laws, family relationships, especially with a Lithuanian citizen (marriages of convenience are most frequently contracted with Lithuanian citizens), guarantee that an alien will be allowed to reside in Lithuania for 5 years and obtain a permanent residence permit. In other cases, it is a rather difficult task to reside in Lithuania for 5 years, e.g., work permits, if issued for the purposes of employment, are valid for as few as 2 years; if enterprises are established, there is no guarantee that an enterprise will not become bankrupt.

Case: A citizen of China contracted a marriage with a Lithuanian woman who is nineteen year older. The age difference raised suspicions whether the marriage is genuine. After investigation it was concluded that spouses do not share a common household, do not provide each other, that the marriage was made of convenience without any goal to create a family but rather to get a temporary residence permit. The permit for a citizen of China was not extended but it took another 4 years to finalize the case in the appeal procedure.

Moreover, if an alien enters the country for the purpose of family reunification and does not obtain a temporary residence permit, the alien may attempt to avail himself also of legal protection of the EU. For example, in the event of state institutions commencing the procedures of revocation of a residence permit and expulsion aliens resort to guarantees as stipulated in Article 8 of the Convention for the Protection of Human Rights and Fundamental Freedoms of the Council of Europe on respect for family life. Therefore, it is a much more complicated task for the state institutions to prove that expulsion of the alien is more important for the public than the alien's right to family reunification.

Determination of fictitiousness, verifications, problems

Lithuania's national policy does not single out marriages / partnerships of convenience as a phenomenon posing a considerable threat in the field of irregular migration. Determination of fictitiousness is regulated at the statutory level. However, officers stress that combating marriages of convenience is a practical problem, and it is not possible to solve it by legal acts alone. The main measure enabling to conclude whether a marriage is that of convenience is monitoring of suspicious cases and interviews, which requires

The main reason why third-country nationals attempt to contract marriages of convenience is the possibility of free movement within the EU and the possibility of employment in Lithuania without a work permit. In the case of Lithuanian citizens, the main reason is financial gain.

involvement of human resources. There is also a lack of methodological guidelines for conducting investigations.

Officers indicate that it is a highly complicated task to establish whether a marriage of convenience has been contracted when an application for the issuance of a residence permit for family reunification is lodged for the first time, because a third-country national needs to wait for the residence permit in a third country, and officers are unable to assess whether a marriage is genuine. It is also complicated when one of the spouses following contraction of a marriage leaves to another EU Member State, and the remaining spouse conceals the fact (e.g., claims that the other spouse has left to visit friends, ailing parents, on a business trip). It is not practically possible to check such marriages, because there is no uniform EU data transmission / exchange system. Verifications are conducted when an alien enters Lithuania for the purpose of extension of a residence permit. Neither is there any practice of detecting the cases when a marriage is contracted between a third-country national and a mobile citizen of the Republic of Lithuania in another EU Member State.

The study has allowed to identify a legal loophole relating to nullification of marriages. Presently, a marriage may be declared null and void by court at the request of the spouses or a prosecutor. Migration institutions are not authorised to refer to court / prosecutor's office for nullification of a marriage. In some cases, a residence permit is revoked (in the presence of grounded suspicious that a marriage of convenience has been contracted), but the marriage is not annulled. An alien whose residence permit has been revoked, but whose marriage has not been annulled, may apply for the issuance of a national visa on the basis of family reunification. It is proposed to improve legal regulation of nullification of marriages in all cases when a marriage of convenience has been contracted.

In identifying marriages of convenience, the Migration Department performs the co-ordination function, and also, upon considering the entire available

information, adopts a decision to issue or refuse a temporary residence permit. It also acts as a party to court proceedings if a decision to refuse/ revoke a residence permit is appealed against.

Not all identified marriages of convenience are taken to the court and annulled.

Liability and sanctions

Until 2011, neither criminal, nor administrative liability had been stipulated in Lithuania for marriages or partnerships of convenience or fake adoptions. On 22 December 2011, the Code of Administrative Offences was supplemented with Article 206⁵, which provides for administrative liability of a Lithuanian citizen for aiding an alien in obtaining, by unlawful means, a document confirming the right to stay or reside in the Republic of Lithuania.² This offence is subject to a fine in the amount from two hundred and fifty Litass up to one thousand Litass for natural persons, heads of legal persons or authorised representatives of heads of legal persons. This Article of the Code has not been applied in practice yet.

If there is a valid ground for believing that a marriage or partnership of convenience has been contracted or fake adoption has been effected, a residence permit issued to a third-country national will be revoked or its issuance will be refused. Moreover, the Migration Department may prohibit the alien from entering Lithuania for a period of up to 5 years (Article 133 of the Law). The Migration Department may adopt such a decision at its own discretion or on the recommendation of migration services, consular posts or other institutions.³

Marriages of convenience, if contracted in Lithuania, may be declared null and void on the petition of either spouse or a public prosecutor (Article 3.39 of the Civil Code). The marriages contracted abroad may be declared null and void in Lithuania only if evidence is provided that both spouses residing in Lithuania contracted a marriage abroad solely to avoid nullification

²Code of Administrative Offences of the Republic of Lithuania (Official Gazette, No 163-7758, 2011).

³Government of the Republic of Lithuania Resolution No 436 of 20 April 2005 on Approval of the Rules for Compiling and Managing the National List of Aliens Refused Entry to the Republic of Lithuania (Official Gazette, No 52-1747, 2005; No 107-4085, 2008).

of the marriage in Lithuania. A marriage of convenience is declared null and void by a court of general jurisdiction (civil court). Prosecutors refer to court for nullification of a marriage in defence of public interest.

Until 2011, neither criminal, nor administrative liability had been stipulated in Lithuania for marriages or partnerships of convenience or fake adoptions.

Appeal procedure

A person has the right to appeal to an administrative court (of the first instance) against any decision of the Migration Department within 14 days from delivery of the decision. In the case of marriages of convenience, a decision of the Migration Department refusing the issuance / extension of validity of a residence permit is appealed against. The majority of decisions are appealed both to administrative courts of the first instance, and under appellate review to the Supreme Administrative Court. In 2011, 3 decisions were appealed against, with 1 appeal dismissed as unfounded, and 2 appeals – upheld. If a third-country national who has appealed against a decision is staying in Lithuania, the alien has the right to remain in Lithuania until a court adopts the final decision.

Conclusions

1. This is the first study related to marriages of convenience and migration. The study was carried out on the basis of secondary sources, available statistical information and expert survey. Even though the study gives the insight into the problem, the need for a more in-depth analysis persists.
2. The number of recorded cases when a marriage of convenience has been contracted with the Lithuanian citizens is not large. Small numbers may also be associated with difficulties in identifying such cases. According to statistical data, the majority of marriages of convenience are contracted with citizens of the neighbouring countries, i.e., the persons having a similar mentality and speaking the Russian language.
3. Among the main reasons encouraging foreigners to contract marriages of convenience is the possibility of free movement within the EU and the possibility of employment in Lithuania without limitations (it is not obligatory to hold a work permit). Moreover, if an alien enters Lithuania as a family member, greater guarantees of the alien's protection will apply than when entering on other grounds. In the case of Lithuanian citizens, the main reason is financial gain.

All mentioned reasons will remain topical also in the nearest future, thus the number of marriages of convenience might even increase.

4. The practice of verification of marriages of convenience is so far rather limited. Most verifications are conducted in Vilnius. Moreover, there exist problems of human resources, the lack of experience. There are no methodological guidelines for conducting of investigations. Therefore, it is expedient to organise trainings for officers of migration services on the identification and investigation of marriages of convenience based on the experience accumulated by other EU Member States.
5. The criteria which serve as a basis for grounded suspicions concerning the fictitious character of a marriage have been specified. However, the system of initiation of investigations is not fully developed. Investigations are initiated by an officer who has suspicions over the genuine character of a marriage. It is proposed to consider the possibility of verifying certain marriages/ registered partnerships without any exceptions (e.g., recently contracted ones).
6. Determination of fictitiousness often lasts for a long time (may take up to a couple of years), because in the absence of sufficient evidence, it is not possible to draw a conclusion that a marriage of convenience has been contracted. All decisions of the Migration Department may be appealed against to court, hence the data must be accurate and grounded.
7. The majority of decisions of the Migration Department to refuse the issuance / extension of a residence permit are appealed against by third-country nationals. Appeal procedures take a long time, which permits migrants to stay in Lithuania, and frequently to leave to another EU country.
8. In the presence of grounded suspicions that a marriage/registered partnership of convenience has been contracted, the Migration Department adopts a decision to refuse the issuance/extension of a temporary residence permit in Lithuania. Further procedures regarding the nullification of a marriage are not thoroughly regulated. This may create conditions for abuse.
9. The only sanction against an alien upon establishing that he has contracted a marriage of convenience in order to obtain a residence permit in Lithuania is revocation of the permit. The Migration Department may also prohibit such a person to enter Lithuania for a period of up to 5 years. Until 2011, Lithuanian citizens had been subject to neither criminal, nor administrative liability. The amendments to the Code of Administrative Offences adopted in December 2011 should function as a preventive measure, though it remains unclear whether the specified penalty will deter from abusing.